

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення освітніх прав корінних народів України та осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України»

1. Мета

Метою прийняття акта є створення належних умов для підвищення якості навчання державною мовою та мовами національних меншин (спільнот) України та корінних народів України шляхом удосконалення законодавчого регулювання освітніх прав відповідних осіб, забезпечення можливості використання мов національних меншин (спільнот) України та корінних народів України в освітньому процесі поряд із державною мовою, а також врахування їхніх мовних, культурних та освітніх потреб.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення освітніх прав корінних народів України та осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України» розроблено задля удосконалення законодавчого регулювання освітніх прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України та корінних народів України, створення належних умов для реалізації права на здобуття освіти відповідними мовами поряд із державною мовою, а також забезпечення збалансованого поєднання державної мовної політики у сфері освіти із захистом мовного та культурного різноманіття.

Необхідність прийняття законопроекту зумовлена потребою подальшого вдосконалення механізмів реалізації права на освіту осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України та корінних народів України, з урахуванням особливостей організації освітнього процесу у закладах освіти, де здійснюється навчання відповідними мовами.

Проектом Закону передбачається уточнення положень законодавства щодо використання мов національних меншин (спільнот) України, які є офіційними мовами Європейського Союзу, та мов корінних народів України в освітньому процесі поряд із державною мовою. Зокрема, пропонується надати можливість використовувати відповідні мови не лише безпосередньо в освітньому процесі, а й в інших формах комунікації між здобувачами освіти та іншими учасниками освітнього процесу у приміщеннях і на території закладу освіти.

З метою створення належних умов для функціонування закладів освіти, у яких здійснюється навчання мовами національних меншин (спільнот) України та корінних народів України, законопроектом передбачається можливість надання закладам загальної середньої освіти відповідного статусу. Такий статус дає змогу враховувати мовні, культурні та освітні потреби здобувачів освіти та їхніх сімей.

Окремі положення законопроекту спрямовані на забезпечення можливості врахування культурної та мовної самобутності відповідних спільнот в освітніх програмах, зокрема шляхом передбачення вивчення національної історії, збереження матеріальної та духовної культури, національних традицій, символіки та звичаїв.

Водночас законопроект зберігає визначальну роль державної мови як мови освітнього процесу та передбачає можливість використання мов національних меншин (спільнот) України та корінних народів України поряд із державною мовою. Таким чином забезпечується поєднання належного рівня володіння державною мовою із можливістю збереження та розвитку мовної ідентичності відповідних спільнот.

Проект Закону також передбачає удосконалення гарантій доступу до освіти у разі реорганізації або ліквідації закладу загальної середньої освіти зі статусом закладу загальної середньої освіти національної меншини (спільноти) України або закладу загальної середньої освіти корінного народу України. Зокрема, за заявою батьків учня передбачається гарантування можливості продовження здобуття освіти на відповідному рівні в іншому закладі освіти з відповідним статусом, у якому навчання здійснюється мовою відповідної національної меншини (спільноти) України або корінного народу України.

Зазначені зміни спрямовані на формування більш послідовної та збалансованої моделі мовної освіти, яка забезпечує належні умови для підвищення якості навчання державною мовою та водночас враховує мовні й культурні потреби національних меншин (спільнот) України та корінних народів України.

3. Основні положення проєкту акта

Проектом акта передбачається внесення змін до законів України «Про освіту», «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та «Про повну загальну середню освіту» з метою вдосконалення законодавчого регулювання освітніх прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України. Основними положеннями проєкту акта є: уточнення положень щодо використання мов національних меншин (спільнот) України, які є офіційними мовами Європейського Союзу, та мов корінних народів України в освітньому процесі поряд із державною мовою, розширення можливостей використання відповідних мов в інших формах комунікації між учасниками освітнього процесу у приміщеннях та на території закладу освіти, визначення можливості функціонування закладів загальної середньої освіти зі статусом закладу загальної середньої освіти національної меншини (спільноти) України та закладу загальної середньої освіти корінного народу України, створення умов для врахування в освітніх програмах таких закладів особливостей національної історії, матеріальної та духовної культури, традицій, символіки та звичаїв відповідних національних меншин (спільнот) України та корінних народів України, удосконалення гарантій продовження здобуття освіти мовою відповідної національної меншини (спільноти) України або корінного народу України у разі реорганізації чи ліквідації відповідного закладу загальної середньої освіти,

удосконалення положень щодо проведення зовнішнього оцінювання та вступних випробувань, зокрема забезпечення за бажанням особи можливості отримання завдань у перекладі відповідною мовою для осіб, які здобувають або здобули повну загальну середню освіту іншою мовою, крім завдань із навчальних предметів мовного компонента.

4. Правові аспекти

Підставою для розроблення проєкту акта є операційна ціль 7.1 стратегічної цілі 7 Плану заходів щодо захисту прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”».

Регулювання правовідносин у зазначеній сфері здійснюється законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про національні меншини (спільноти) України», Рамковою конвенцією Ради Європи про захист національних меншин, Європейською хартією регіональних або міноритарних мов, іншими нормативно-правовими актами.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроєкту не потребуватиме додаткових видатків з державного та місцевих бюджетів, оскільки здійснюватиметься в межах фінансових ресурсів, передбачених на функціонування системи освіти.

6. Позиція заінтересованих сторін

Відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», проведено консультації з представниками національних меншин (спільнот) України та корінних народів України, зокрема в межах діяльності Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України при Державній службі України з етнополітики та свободи совісті, під час яких було підтримано у чинній редакції законопроєкт.

Проєкт акта не надсилався на розгляд до Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій, оскільки його положення не стосуються сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

Проєкт акта стосується зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та спрямований на приведення законодавства України у відповідність із відповідними положеннями законодавства та стандартами Європейського Союзу у сфері забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та

корінних народів України, зокрема у сфері освіти. Проект акта регулюється зобов'язаннями України у сфері європейської інтеграції, передбаченими статтею 4 Розділу II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики», статтями 430 – 436 Глави 23 «Освіта, навчання та молодь» розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Щодо проекту акта проводилися консультації з Європейською Комісією відповідно до Глави 4¹ Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 року № 950.

Проект акта не стосується прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Положення, які містять ознаки дискримінації, в проекті акта відсутні.

У проекті акта відсутні положення, які порушують принцип забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Проект акта не має правил і процедур, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи не проводилися.

8. Прогноз результатів

Прийняття законопроекту матиме позитивний вплив на забезпечення права осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України та корінних народів України, на здобуття освіти з урахуванням їхніх мовних і культурних потреб.

Реалізація запропонованих змін сприятиме підвищенню якості освітнього процесу державною мовою та мовами національних меншин (спільнот) і корінних народів України, забезпеченню балансу між необхідністю належного володіння державною мовою та збереженням мовної ідентичності відповідних спільнот, а також створенню більш сприятливих умов для розвитку багатомовної освіти.

У цілому прийняття законопроекту сприятиме реалізації державної політики у сфері освіти та досягненню операційної цілі 7.1 стратегічної цілі 7 Плану заходів щодо створення умов для підвищення якості навчання державною мовою та мовами національних меншин (спільнот) України та корінних народів України.

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Здобувачі загальної середньої освіти, що навчаються мовами національної меншини (спільноти) України, які є офіційними мовами Європейського Союзу,	Позитивний	Реалізація проекту акта сприятиме підвищенню якості освітнього процесу державною мовою та мовами національних меншин (спільнот) України та корінних народів

мовами корінних народів України		України, забезпеченню балансу між необхідністю належного володіння державною мовою та збереженням мовної ідентичності відповідних спільнот, а також створенню більш сприятливих умов для розвитку багатомовної освіти.
---------------------------------	--	--

Народні депутати України

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Стефанчук Руслан Олексійович
Сертифікат: 04AF212836405D9904000000F81831002390EC00
Дійсний до: 05.01.2028 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
7д9/1-2026/232422 від 01.10.2026

2355802